

SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRDSUT- SKOTTETS BETÄNKANDE 19/2002 rd

Lagmotion med förslag till lag om ändring av lagen om moderskapsunderstöd

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 4 juni 2002 lagmotion LM 61/2002 rd med förslag till lag om ändring av lagen om moderskapsunderstöd (Pirjo-Riitta Antvuori /saml m.fl.) till social- och hälsovårdsutskottet för beredning.

I samband med lagmotionen har utskottet behandlat följande motioner:

— en lagmotion med förslag till lag om adoptionsunderstöd vid internationella adoptioner (LM 141/2001 rd — Mari Kiviniemi /cent m.fl.), som överfördes från lagutskottet till social- och hälsovårdsutskottet den 11 juni 2002, och

— en åtgärdsmotion om bidrag vid utländska adoptioner (AM 164/2000 rd — Harry Wallin /sd), som remitterades till utskottet den 7 juni 2000.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- äldre regeringssekreterare Pia-Liisa Heiliö, social- och hälsovårdsministeriet
- budgetråd Pertti Tuhkanen, finansministeriet
- jurist Suvi Onninen, Folkpensionsanstalten
- ombudsman Tarja Monto, Interpedia
- direktör Tiina Saukkonen, Rädda Barnen r.f.

MOTIONERNA

Lagmotionerna

I lagmotion LM 61/2002 rd föreslås att lagen om moderskapsunderstöd kompletteras med en bestämmelse om att adoptivföräldrar eller adoptanter kan få ersättning av statsmedel för kostnader vid internationell adoption. Ersättningens belopp skall inte vara beroende av hur många barn som på en gång utses för att placeras eller placeras hos adoptanten. Bestämmelser om ersättningens storlek för de olika adoptivländerna utfärdas genom förordning av statsrådet. Avsikten är att samma bestämmelser skall gälla både för moderskapsunderstöd och ersättning för kostnader vid adoption när det gäller bl.a. ansökan om understöd och ersättning, ändringssökande, åter-

krav, utmätning samt rätt att få och lämna ut uppgifter. Lagen om moderskapsunderstöd föreslås bli ändrad på nödvändiga punkter.

I lagmotion LM 141/2001 rd föreslås ett adoptionsunderstöd vid internationella adoptioner. Understödet skall uppgå till 1 900—4 500 euro beroende på från vilket land barnen kommer. I lagmotionen ingår bestämmelser om grunderna för utbetalning av understödet och om betalningsförfarandet.

Åtgärdsmotionen

I åtgärdsmotion AM 164/2000 rd föreslås att regeringen vidtar åtgärder för att familjer som

adopterar från utlandet skall få ett adoptionsbidrag på 20 000 mark.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmän motivering

Av de orsaker som framgår av lagmotionen och på grundval av erhållen utredning finner utskottet motionen nödvändig och lämplig. Utskottet tillstyrker lagförslaget i lagmotionen, men anför följande anmärkningar och ändringsförslag.

Barnlöshet är ett stort problem för många och för dem är adoption det enda sättet att få barn. Antalet finländska barn som ges ut för adoption är mycket litet jämfört med hur många föräldrar som önskar få ett adoptivbarn. Merparten av adoptionerna utanför familjen är därför internationella adoptioner. Årligen adopteras ungefär 200 barn från utlandet. Av denna anledning är det enligt utskottet motiverat att de som önskar adoptera ett barn från utlandet får ett bidrag för sina kostnader för adoptionen. Om ett bidrag ges ut för internationella adoptioner får också de möjlighet att adoptera som nu inte kan göra det av ekonomiska skäl.

I samband med statsbudgeten för 2002 förut-satte riksdagen att regeringen lämnar en proposition till riksdagen med ett förslag till lag om understöd för internationell adoption. Dessutom förutsatte riksdagen att anslagen för understödet skall kunna tas in i en tilläggsbudgetproposition våren 2002. Men regeringen överlämnade en proposition till riksdagen den 24 maj 2002 om en tilläggsbudget för 2002 (RP 67/2002 rd) utan någo anslag för ändamålet.

I överensstämmelse med lagmotion LM 61/2002 rd föreslår utskottet att lagen om moderskapsunderstöd kompletteras med en bestäm-

melse om att adoptivföräldrar eller adoptanter kan få en del av kostnaderna för internationella adoptioner ersatta av statsmedel. Utskottet anser att förmånen snarare är ett bidrag än en ersättning för kostnader. Därför föreslår utskottet att "ersättning" (korvaus) byts ut mot "bidrag" (tuki).

Bidraget skall vara beroende av adoptionslandet och bestämmelser om detta utfärdas genom förordning av statsrådet. Om en adoptant samtidigt adopterar fler än ett barn är stödet för varje annat barn 30 procent av bidraget.

Avsikten är att samma procedurregler som för moderskapsunderstöd vid internationella adoptioner skall gälla för det föreslagna bidraget. Därmed omfattas moderskapsunderstöd och adoptionsbidraget av samma bestämmelser om bl.a. ansökan, ändringssökande, återkrav, utmätning och rätt att få och lämna ut uppgifter om utbetalning av bidraget.

Ekonomiska effekter

Det kommer årligen ungefär 200 barn under 18 år till Finland som adopterats från utlandet med stöd av adoptionslagen. Adoptanterna har stora kostnader för de internationella adoptionerna. Kostnaderna uppgår till mellan 3 200 och 15 000 euro beroende på varifrån barnen kommer. Adoptanterna skall få kompensation för en del av kostnaderna med hjälp av det föreslagna bidraget.

Bidragen och kostnaderna för dem på årsnivå kommer enligt vad utskottet har erfarit att vara

följande beroende på barnets eller barnens hemland:

Adoptionsland	Bidrag	Barn per år	Totalt
Estland	1 900 euro	5	9 500 euro
Kina och Colombia	4 500 euro	82	369 000 euro
Övriga länder	3 000 euro	105	315 000 euro
Totalt			693 500 euro

Utskottet finner bidragsmodellen lämplig.

Både adoptionsländerna och kostnaderna för adoptioner ändras med tiden. Därför föreslår utskottet att det utfärdas bestämmelser om bidragets storlek för respektive adoptionsland genom förordning av statsrådet. På så sätt kan förändringar i kostnaderna och adoptionsländerna lätt beaktas.

Detaljmotivering

Utskottet föreslår att ordet "ersättning" (korvaus) i alla bestämmelser i lagmotionen ändras till "bidrag" (tuki). Dessutom gör utskottet en del språkliga korrigeringar, som är nödvändiga.

3 a §. Lagen om moderskapsunderstöd föreslås få en ny 3 a § som föreskriver att adoptivföräldrar och adoptanter vid en internationell adoption har rätt att av statsmedel få ett bidrag för kostnaderna vid internationell adoption på samma villkor som gäller för moderskapsunderstöd. Detta innebär att den eller de sökande skall vara bosatta i Finland. Den som tillhandahåller internationell adoptionstjänst och som avses i adoptionslagen skall följaktligen ha utsett ett barn under 18 år för att placeras hos adoptanten på det sätt som avses i adoptionslagen. Dessutom krävs det att den eller de sökanden har fått adoptionstillstånd av nämnden för adoptionsärenden.

Bidraget skall täcka en del av de kostnader som familjen har bl.a. för översättning av officiella handlingar, avgifter för den som tillhandahåller adoptionstjänst, resor och uppehåll, arvoden till en advokat på ort och ställe och vissa expeditionskostnader som varierar beroende på adoptionsland. Bidraget skall vara en skattefri

engångsersättning och ingå som ett led i utjämnningen av familjekostnaderna. Om en adoptant samtidigt adopterar fler än ett barn uppgår bidraget för varje annat barn till 30 procent av bidraget till fullt belopp.

3 b §. Den föreslagna nya 3 b § gäller tiden för när adoptivföräldrar och adoptanter skall ansöka om bidrag. I sak motsvarar bestämmelsen det gällande 3 § 2 mom. men det nya momentet gäller både moderskapsunderstöd och bidraget för adoptionskostnader. En adoptivförälder eller en adoptant skall anhålla om bidrag, liksom om moderskapsunderstöd, senast två månader efter det att barnet har placerats hos adoptanten på de sätt som avses i adoptionslagen. Understödet och bidraget kan dock beviljas också när en ansökan inte har lämnats in inom utsatt tid, om det trots förseningen vore oskäligt att inte ge ut understödet eller bidraget. Utskottet föreslår en mildare formulering när det gäller oskälighet.

Övriga bestämmelser. I 3 § 1 mom. föreslås en teknisk ändring. I den gällande lagen hänvisar bestämmelsen bara till lagens 8 § 2 mom. Efter ändringen gäller hänvisningen också 8 § 3 mom. Också ändringarna i ingressen och i 15 § är av teknisk karaktär.

Avsikten är att samma regler skall gälla för moderskapsunderstödet och bidraget, bl.a. beträffande ansökan, ändringssökande, återkrav, utmätning samt rätt att få och skyldighet att lämna ut uppgifter. Dessutom skall bidraget finansieras på samma villkor som moderskapsunderstödet. Därför föreslår utskottet i likhet med lagmotionen att lagen om moderskapsunderstöd

kompletteras på nödvändiga punkter. Dessutom föreslår utskottet att 14 § 2 mom. ändras på grund av en ändring i proposition RP 9/2002 rd.

Med hänvisning till tekniska omständigheter i samband med verkställigheten föreslår utskottet att lagen träder i kraft den 1 december 2002. Bidrag enligt lagen ges ut för ett barn som på det sätt som avses i 3 § lagen om moderskapsunderstöd har utsetts för att placeras hos adoptanten eller har placerats hos adoptanten på det sätt som avses i adoptionslagen den dag då lagen träder i kraft eller senare.

Utskottet har framställt sitt förslag utifrån lagmotion LM 61/2002 rd. Därför föreslår utskottet att lagmotion LM 141/2001 rd som gäller samma fråga avböjs.

Vidare föreslår utskottet att åtgärdsmotion AM 164/2000 rd eftersom utskottets förslag delvis genomför förslagen i motionen.

Förslag till beslut

På grundval av det ovanstående föreslår social- och hälsovårdsutskottet

*att lagförslaget i lagmotion LM 61/2002 rd godkänns med ändringar (**Utskottets ändringsförslag**),*

att lagmotion LM 141/2001 rd avböjs och

att åtgärdsmotion AM 164/2000 rd förkastas.

Utskottets ändringsförslag

Lag

om ändring av lagen om moderskapsunderstöd

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 28 maj 1993 om moderskapsunderstöd (477/1993) 3 och 5 §, rubriken för 9 § och 9 § 1 och 3 mom., 10 § 1 och 2 mom., 14 § 1 och 2 mom. samt 15 § 1 mom.,
av dessa lagrum 3 §, sådan den lyder i lag 1003/2000, 10 § 1 mom., sådant det lyder i lag 338/1997 och 14 § 2 mom. i lag /2002, samt
fogas till lagen nya 3 a och 3 b § som följer:

3 §

Understöd till adoptivföräldrar och adoptanter

Utan hinder av 1 § 1 mom., 2 § och 8 § 2 och 3 mom. är också en adoptivförälder eller adoptant med hemort i Finland berättigad till moderskapsunderstöd av statsmedel, när den som tillhandahåller adoptionsrådgivning eller internationell adoptionstjänst och som avses i adoptionslagen (153/1985) har utsett ett barn under 18 år för att placeras hos adoptanten på det sätt som avses i adoptionslagen. Vid internationell adoption förutsätter erhållande av moderskapsunderstöd

dessutom att adoptivföräldern eller adoptanten har beviljats ett sådant tillstånd av nämnden för adoptionsärenden som avses i 25 § 1 mom. adoptionslagen.

3 a §

Bidrag för kostnader vid internationell adoption

Vid en internationell adoption har en adoptivförälder eller adoptant som avses i 3 § rätt att av statsmedel få *bidrag* för adoptionskostnaderna på samma villkor som gäller för moderskapsunderstöd.

(Utesl.) Bestämmelser om ersättningens storlek utfärdas genom förordning av statsrådet. Om flera barn utses eller placeras på en gång, betalas för det andra och därpå följande barn 30 procent av den föreskrivna ersättningen.

3 b §

Tiden för adoptivföräldrars och adoptanters ansökan

En adoptivförälder eller adoptant som önskar få understöd enligt 3 § eller *bidrag* enligt 3 a §, skall ansöka om det senast två månader efter det att barnet har placerats hos adoptanten på det sätt som avses i adoptionslagen. Understödet och *bidraget* kan dock beviljas även i det fall att ansökan inte har lämnats in inom utsatt tid, om det (utesl.) vore oskäligt att förvägra understödet eller *bidraget*.

5 §

Finansiering. Förskottsbetalning

De direkta kostnaderna för moderskapsunderstödet och *bidraget* samt för tillhandahållandet av dem ersätts inom ramen för ett anslag som reserveras för ändamålet i den årliga statsbudgeten.

Folkpensionsanstalten skall senast den 20 varje månad meddela staten det belopp som enligt Folkpensionsanstaltens uppskattning behövs för betalning av moderskapsunderstöden och *bidragen* för följande månad. Staten skall månatligen i förskott betala detta belopp till folkpensionsanstalten den nästsista bankdagen i den månad som föregår betalningsmånaden. Senast den 20 i månaden efter den månad då moderskapsunderstöden och *bidragen* har betalats skall folkpensionsanstalten meddela staten det sammanlagda beloppet av de moderskapsunderstödet och *bidrag* som betalades månaden innan. Skillnaden mellan det sammanlagda beloppet av de moderskapsunderstödet och *bidrag* som betalats under en kalendermånad och förskottet för samma månad beaktas när förskottet för den andra månaden efter betalningsmånaden bestäms.

9 §

Utgivningssätt. Förlust av moderskapsunderstödet eller bidrag

I pengar betalas moderskapsunderstödet eller *bidraget* in på det konto i ett penninginstitut i Finland som den som är berättigad till understödet eller *bidraget* meddelar. På begäran av den understöds- eller *bidrags*berättigade kan understödet eller *bidraget* dock även betalas på något annat sätt.

Mottagaren går miste om ett understöd eller *bidrag* som inte har lyfts eller mottagits inom sex kalendermånader från utgången av den kalendermånad under vilken det har kunnat lyftas, om det inte av särskilda skäl anses skäligt att besluta något annat.

10 §

Återkrav

Om understöd eller *bidrag* har utgivits utan grund skall det återkrävas. Ett understöd som utgivits i form av en moderskapsförpackning återkrävs till samma belopp som det understöd i pengar som betalades vid den tidpunkt då understödet söktes.

Återkrav kan frångås helt eller delvis, om detta anses skäligt och om det att understödet eller *bidraget* utgavs utan grund inte berodde på svikligt förfarande av understöds- eller *bidragstaga*ren eller dennes företrädare.

14 §

Skyldighet att lämna uppgifter

Den som ansöker om understöd eller *bidrag* är skyldig att meddela folkpensionsanstaltens lokalbyrå de uppgifter som behövs för beviljandet av understödet eller *bidraget*, så som folkpensionsanstalten bestämmer.

Folkpensionsanstalten och besvärinstanserna enligt denna lag har rätt att på begäran och utan hinder av sekretessbestämmelserna och an-

dra begränsningar i fråga om erhållande av uppgifter avgiftsfritt få sådana uppgifter som är nödvändiga för avgörandet av en förmån eller sådana nödvändiga uppgifter som annars skall beaktas vid verkställigheten av uppgifter som föreskrivs i denna lag, i överenskommelser om social trygghet som är bindande för Finland eller i andra internationella författningar om social trygghet. Uppgifterna skall lämnas av

1) statsliga och kommunala myndigheter samt andra offentligrättsliga samfund,

2) socialserviceproducenter, sammanslutningar och verksamhetsenheter som bedriver hälso- och sjukvård samt yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården, samt

3) adoptionsbyråer som avses i 17 § 2 mom. adoptionslagen (153/1985) och adoptionstjänstorgan som avses i 21 § 1 mom. i nämnda lag.

15 §

Utmättnings- och överföringsförbud

Understöd eller bidrag får inte utmätas eller indrivnas som ersättning för kostnader för socialservice enligt socialvårdslagen.

Denna lag träder i kraft den 1 december 2002.

Bidrag enligt denna lag betalas för ett barn som på det sätt som avses i 3 § lagen om moderskapsunderstöd har utsetts för att placeras hos adoptanten eller har placerats hos adoptanten på det sätt som avses i adoptionslagen den 1 december 2002 eller senare.

Helsingfors den 12 juni 2002

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Marjatta Vehkaoja /sd
medl. Merikukka Forsius /gröna
Tuula Haatainen /sd
Inkeri Kerola /cent
Niilo Keränen /cent
Valto Koski /sd
Marjaana Koskinen /sd

Pehr Löf /sv
Juha Rehula /cent
Päivi Räsänen /kd
Sari Sarkomaa /saml
Marjatta Stenius-Kaukonen /vänt
Raija Vahasalo /saml
Jaana Ylä-Mononen /cent.

Sekreterare var

utskottsrådet Eila Mäkipää.